

SUÛD b. FAYSAL

(سعود بن فيصل)

(ö. 1292/1875)

Suûdî ailesine mensup emîr

(1871-1875)

(bk. SUÛDİLER).

SUUD YAVSİ EBÜSSUUDOĞLU

(1882-1948)

Osmanlı hattatı, şair.

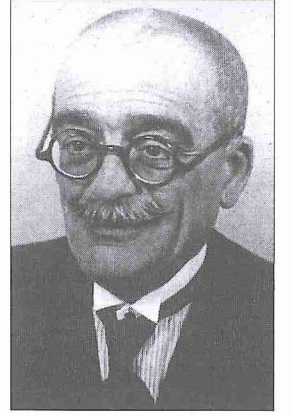
2 Receb 1299'da (20 Mayıs 1882) İstanbul'un Beşiktaş Kuruçeşme semtinde doğdu. Asıl adı Mehmed Suud'dur, fakat daha çok Suûdülmevlevî olarak tanınır. Babası Dîvân-ı Hümâyun Kuyûd Odası mümeyyizi Şeyh Rızâ Saffet Bey, annesi Arpacı Camii imamı Hıfzî Efendi'nin kızı Refia Rukiye Hanım'dır. Ünlü hattat Mehmed Şevket Vahdetî Efendi'nin torunudur. Babasının annesi tarafından soyu İskilipli Şeyh Muhyiddin Muhammed Yavsi ve Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi ile Sadrazam Rum Mehmed Paşa'ya dayanır.

Mehmed Suud orta öğrenimini 1897'de Beşiktaş'ta Mekteb-i Hamîdî'de tamamladı. Ayrıca babasından ve devrin ileri gelen hocalarından Arapça ve Farsça dersleri alarak edebiyat bilgisini geliştirdi. Babasının hattat, şair, şeyh ve devlet adamlarından oluşan geniş çevresinden faydalandı. Babası ve hocası Mustafa Zekâi Efendi'nin teşvikiyle on iki yaşlarında ilk şiir denemelerine başladı. Ayrıca babasından aldığı sülüs, nesih meşklerini tamamlayarak 1894'te icâzet aldı ve kendisine "Saffetî" mahlası verildi. Başlangıçta şiir ve yazılarında bu mahlası kullandı. Hat sanatında ilerlemek ve yazının inceliklerini öğrenmek amacıyla Beşiktaşlı Hacı Nûri (Korman) ve yalı komşuları Reîsülhattatın Muhsinzâde Abdullah Hamdi Bey'in derslerine devam etti. Hat sanatındaki başarısı ve yeteneği sebebiyle 1899'da Dîvân-ı Hümâyun Mühimme Kalemî'ne alındı. Mesleği için gerekli olan divanî yazıyı Dîvân-ı Hümâyun'da Hacı Kâmil (Akdiik), divanî ce-

lisini Sâmi Efendi, tuğra çekmeyi İsmail Hakkî'dan (Altunbezer) öğrendi ve kendisine divan dairesinden hattatlık diploması verildi. Divandaki görevi Beylikçi Nâsır Bey'in aracılığıyla dördüncü sınıftan üçüncü sınıf hulefâlığına yükseltildi. 27 Mart 1911 tarihinde babasının vefatından sonra Bursa evkafı, ayrıca Ebüssuûd ve Rum Mehmed Paşa evkafı tevliyeti kardeşi Ahmed Nûri Molla ile kendisine tevcih edildi. Bu tarihte Kuruçeşme'deki yalıtı satarak Şehremini'nde bir ev satın aldı.

Suud Bey, divanda on sekiz yıl çalıştıktan sonra görevi 12 Kasım 1917'de 1000 kuruş maaşla Meclis-i A'yân Tahrirat Kalemî kitâbetine nakledildi. Ardından 1200 kuruş maaşla Tahrirat Kalemî müsevvitliğine, 1918'de 1400 kuruş maaşla Âyan Encümen Kalemî'ne tayin edildi. Bu görevleri yanında Meşihat Dairesi'nin medreseler için açtığı hat hocalığı imtihanını kazanarak 14 Aralık 1911'de Vezneciler Hasan Paşa-yı Cedîd Medresesi'ne hüsn-i hat hocası oldu. Bu görevin yanında Süleymaniye Medresesi kitâbet hocalığı da verildi. Cumhuriyet döneminde çalıştığı kurumlar ortadan kaldırılınca açıkta kaldı. 1924 yılı başlarında Bâbîâlî Yokuşu'nda Akmaççeşme'ye bitişik bir yazıhane açtı ve sipariş üzerine yazı yazarak geçimini sağladı. Daha sonra yazıhanesini Yeni Türkçe Kütüphanesi'ne Ohannes Efendi'nin yanına taşıdı. Ardından *Mahfil* mecmuasının idarehanesi olarak Tâhirülmevlevî ile beraber Yeni Postahane'nin arka sokağında bir dükkân kiralarak hattatlığa devam etti.

Şapka inkılâbında kendisine ait olmayan bir yazı yüzünden ve hükümet adamlarına imzasız tehdit mektupları gönderdiği iddiasıyla 7 Aralık 1925 tarihinde Şehremini Merkez Karakolu'nda tutuklandı. Sorgulandıktan sonra Ankara İstiklâl Mahkemesi'ne sevk edildi. Yargılanması neticesinde suçlu bulunarak on yıl kürek cezasına mahkûm edildi. Dört ay sonra çıkan yeni ceza kanunu gereğince mahkûmiyeti iki yıla indirildi. Ankara Cebeci Hapishanesi ile İstanbul Sultanahmet Hapishane-

Suud Yavsi
Ebüssuudoğlu

si'nde birer yıl kaldı. Bu sürede hapishane-nin müdüriyet dairesinde kalem işlerinde çalıştı ve mahkûmlara yazı dersi verdi. Babanzâde Ahmed Naim'in gayretleriyle Gümmüşhane mebusu Halil Nihat Bey'in (Boztepe) Büyük Millet Meclisi'ne sunduğu teklifle Suud Bey hakkında araştırma komisyonu kuruldu. Suud Bey'e isnat olunan suçun başkasına ait olduğu tesbit edilince Aff-ı Husûsî Kanunu çıkarıldı ve cezası affedildi. Halil Nihat Bey'in aracılığı ile 1930'da Fâtih Millet Kütüphanesi memurluğuna tayin edildi. Hayatının son dönemlerinde Merkez Efendi Camii imamlığı ile türbe bekçiliği görevini de sürdürdü. 28 Ağustos 1948 Cumartesi günü vefat eden Suud Bey pazar günü Kocamustafa Paşa Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra Merkez Efendi Camii hazîresine defnedildi. Mezar taşı kitâbesi Mustafa Halim Özyazıcı tarafından celf sülüs hatla yazılmıştır. Suud Bey'in ilk eşi Râbia Advîye Hanım'dan Mehmed Rızâ, Celâleddin Nizâmî ve Şerife Refia adlı üç çocuğu olmuş, eşinin vefatı üzerine Şerife Saîde Hanım'la evlenerek bu evlilikten de Siddıka Suad adında bir kızı dünyaya gelmiştir.

Suud Bey sülüs, nesih, celf ve divanî yazılarda, özellikle celf sülüs kompozisyonlarda başarılı, kalemine hâkim, zamanın önde gelen hattatlarından. Özel koleksiyonlarda eserleri bulunmaktadır. Divan şiirinde bilgi ve yetenek sahibi olan Suud Bey 1903'te tanıdığı, kendisinden mesnevi dersleri aldığı Tâhirülmevlevî, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Abdülbâki Nâsır Dede, Muallim Nâci, Müstecâbizâde İsmet Bey, Şeyh Elif Efendi, İbnülemin Mahmud Kemal ve Mehmed Âkif (Ersoy) gibi şahsiyetlerden etkilenmiştir. Mevlevî tarikatına intisabı sebebiyle "Suûdülmevlevî, Bende-i Nâciz-i Mevlânâ, Ebüssuûdzâde Hattat Suud, Mevlevî Bendesî Hattat Suud" imzasıyla 1896'dan sonra *Türkü, Musavver Terak-*

Suud
Yavsi
Ebüssuudoğlu'nun
celf sülüs
levhası
(M. Âkif
Ayдын
arşivi)

Suud Yavsi Ebüssuudoğlu'nun mezar taşı kitabesi (Merkezefendi Mezarlığı)

ki, Mahfil, Beyânülhak gibi mecmualarda şiir ve makaleleri yayımlanmış, daha sonra şiirlerini farklı isimlerle kitap haline getirmiştir. 1913'te yazdığı *Berg-i Sebz* adlı divançesi şiirlerinin küçük bir kısmını içine alır ve kendi hattıyla elli dört sayfadan oluşur (İÜ Ktp., İbnülemin, nr. 3088). Torunu Hasan Adlı Yavsi Ebüssuudoğlu'nda bulunan ve bütün şiirlerini 1918'de ve 1934'te iki defa tertiplemediği *Zâdegân* adlı divanı kendi hattıyla 639 sayfadan ibarettir. Bu eser üzerinde Necati İşler tarafından bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (2005, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü). Genç yaşta vefat eden eşi Râbia Advîye Hanım için terkibibend şeklinde 161 beyitten oluşan mersiyesi Suud Bey'in önemli eserleri arasında sayılır. 1931'de kendi hattıyla yazdığı *Sadâlarım: Numûne-i Divân* adlı eseri de mürettep divanıdır (Millî Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 526). Ayrıca *Gazeliyyât* adını verdiği bir eseri daha vardır (Ankara Millî Ktp., nr. 3000628). Suud Bey'in Muhsinzâde Abdullah Hamdi Bey'in hayatına dair bir eseriyle *Külliyât-ı Divân-ı Avnî* (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 4356) ve *Şair Mustafa Zekâi* (İstanbul 1941) adlı araştırma ve incelemeleri de bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Suûdülmevlevî'nin Not Defteri, Muhittin Serin özel kitaplığı; Suud Yavsi Ebüssuudoğlu, *Şair Mustafa Zekâi*, İstanbul 1941, s. 4, 5; *Osmanlı Müellifleri*, II, 214; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, III, 1748; a.mlf., *Son Hattatlar*, s. 374; TYDK, IV, 1078; Osman [Nuri] Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, İstanbul 1977, III-IV, 956; Tâhîrülmevlevî, *Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklal Mahkemeleri* (haz. Sadık Albayrak), İstanbul 1990, s. 150, 151, 323, 348; a.mlf., "Hattat Suûdülmevlevî", *Mahfil*, IV/41, İstanbul 1342, s. 73; a.mlf., "Acı Bir Kayıp: Hattat ve Şair Suûdülmevlevî", *İslâm Yolu*, sy. 4, İstanbul 1948, s. 3-4; M. Şinasi Acar, *Ünlü Hattatların Mezarları: Gelimli Gidimli Dünya*, İstanbul 2004, s. 106; Âlim Kahraman, "Mahfil", *DiA*, XXVII, 334.

MUHİTTİN SERİN

SUUDİ ARABİSTAN (المملكة العربية السعودية)

Güneybatı Asya'nın en büyük ülkesi.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA II. TARİH

Kuzeyinde Ürdün, Irak ve Küveyt, doğusunda Basra körfezi, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri, güneyinde Yemen, güneydoğusunda Uman ve batısında Kızıldeniz'in bulunduğu ülkenin resmî adı Suudi Arabistan Krallığı (el-Memleketü'l-Arabiyyetü's-Suûdiyye), yüzölçümü 2.149.690 km², nüfusu 25.000.000 (2008 tah.), başşehri Riyad (4.606.888), diğer önemli şehirleri Cidde (3.088.558), Mekke (1.421.715), Medine (1.039.873), Demmâm (849.868), Tâif (562.523), Tebük (502.743), Büreyde (434.538), Hüfûf (310.745), Müberrez (309.700) ve Hâil'dir (301.987).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Jeolojik bakımdan Arabistan yarımadasının temelini eski Gondvana anakarasının parçalarından biri oluşturur. Bu kütle bazı devirlerde deniz istilâsına uğrayıp çoğu yerde kalın tortul depolarla örtülmüş ve vuku bulan tektonik hareketler sonucu yer yer kırılmıştır. Üçüncü zamandaki yer kabuğu hareketleri sonucu meydana gelen çökme ve yükselmeler sırasında Kızıldeniz, Aden ve Akabe körfezleri gibi derin çukurlar ortaya çıkarak bu kütleyle Afrika kıtasından ayırılmıştır. Suudi Arabistan, genelde batıdan doğuya doğru alçalan ve büyük bölümü çöllerle kaplı olan bir plato görünümündedir. Bu platonun yer şekilleri sade bir yapıda ve ortalama 1000 m. yükseltisindedir. En batıda Kızıldeniz kıyısında dar bir şerit halinde Tihâme ovaları uzanır. Bu kıyı ovaları kuzeyden güneye doğru genişleyip daralarak Akabe körfezinden Aden'e kadar hemen hemen kesintisiz biçimde devam eder. Bunların doğusunda Kızıldeniz'e paralel bir dağlık kuşak yer alır. Söz konusu alanın güney kesiminde Hicaz ve Asîr bölgeleri arasında ülkenin en yüksek zirvesini oluşturan Ehbâ dağı (3133 m.) göze çarpar. Volkanik yapıya sahip dağlık kıtlenin üzerinde ve kenarlarında, fay dikliklerine ve Mekke-Medine arasında da görüldüğü gibi donmuş lav akıntılarının (harre) rastlanır. Dağlık alanın doğusunda geniş düzlüklere ve çöllere geçilir; kuzeydeki Nüfûd çölü Suriye çölünün (Bâdiyetüşşâm) devamıdır. Ondan sonra Arabistan yarımadasının en geniş çölü ve dünyanın en kurak yerlerinden biri olan Rub'ul-

hâfî gelir. Basra körfezine doğru hafifçe alçalan ve bazı kesimlerde bazaltik lavlarla örtülen platonun yüzeyi yer yer sel karakterli akarsular tarafından derin vadilerle yanılmıştır.

Ülkede yüksek sıcaklık ve buharlaşmanın etkisiyle yarı kurak ve kurak iklim şartları hüküm sürer. Nem oranının düşüklüğü, ısınma ve soğumanın hızlığı sebebiyle gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkları çok fazladır. Yaz aylarında sıcaklığın gölgede 50 °C'ye çıktığı görülür. Yıllık ortalama sıcaklık Riyad'da 25 °C, Cidde'de 24 °C'dir. Ülke genelinde 75 mm. civarında olan yıllık ortalama yağış miktarı doğu ve batı kıyılarında nisbeten artarak 250-350 milimetreyi bulur; çöl sahalarına ise bazı yıllar hiç yağış düşmez. Doğal bitki örtüsü kuraklığa dayanıklı dikenli otsu bitkilerle çalılardan meydana gelir. Güneybatıda Yemen sınırına yakın Asîr bölgesinde yer yer ağaçlık sahalara rastlanır. Vahalarda görülen ağaç toplulukları hurma ve akasyadan ibarettir. İklim şartları sebebiyle sürekli akan ırmakların bulunmadığı Suudi Arabistan'da âni sağanaklardan sonra sel rejimli geçici akarsular ortaya çıkar. Ülkenin su ihtiyacı yer altı sularıyla ve artırılmış deniz suyu ile karşılanır. Yer altı sularının bir kısmı vahalarda kendiliğinden yüzeye çıkar, bu sebeple vahalar önemli yerleşme alanlarıdır.

Suudi Arabistan nüfusu hızlı artan ülkeler arasındadır. Bilinen rakamlar 1950'de 3.201.000 iken 1975'te 7.251.000'e, 2000'de 21.484.000'e, 2008'de 25.000.000'a ve bunun paralelinde şehirleşme oranı da 1950'de % 21,3 iken 1970'te % 48,7'ye ve 2006'da % 81'e ulaşmıştır. Ayrıca ülkede petrokimya ve hizmet sektörlerinde

Suudi Arabistan

